

ԽՈՋԻ ՄՍԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՅՄԱՆ ՈՐՈՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Ե.Ս.Մանուկ

Գյուղատնտեսության ամբիոն

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության պայմաններում խոզերի դիզենտերիայի հանդեպ բուժադոֆիլակտիկ միջոցառումների կազմակերպման գործում հետազոտվել է տրիխոպոլ և վնդոգիպասֆեն դեղամիջոցների արդյունավետության աստիճանը: Ապացուցվել է, որ խոճկորների պահպանվածությունը մինչև մորից անջատման հասակը տրիխոպոլի օգտագործումից կազմել է 88.1, վնդոգիպասֆենի օգտագործումից - 79.0 %, իսկ հսկիչ խմբերում պահպանվածությունը կազմել է համապատասխանաբար 79.0 և 71.7%:

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում մսի բալանսի կազմավորման գործում կարևոր տեղ է գրավում անասնապահության վաղահաս ճյուղը՝ խոզաբուծությունը, որն ընկելով հանրապետության բնակլիմայական նպաստավոր պայմաններից ունի լայն տարածում: Երկրամասի հարուստ խոտածածկով արտադրայինը, առատ կաղինը և հաճառը, մրգատու վայրի ծառերի միջոց, անտառային մեծ զանգվածները, շահ թթննու պլանտացիաները, համեմատաբար ջրով ապահովվածությունը, բարենպաստ պայմաններ են ստեղծում խոզաբուծության զարգացման համար: Բավական է նշել, որ Լեռնային Ղարաբաղում ընդհանուր մսի արտադրության 41%-ից ավելի կազմում է խոզի միսը, որի արտադրության համար պահանջվում է համեմատաբար քիչ քանակությամբ կեր և տեղատարբ:

Համաձայն անասնաբուժական վիճակագրական տվյալների և մեր երկար տարիների դիտումների՝ խոզաբուծության զարգացմանը մեծ արգելքներ են հանդիսանում վարակիչ և ոչ վարակիչ տարբեր տեսակի հիվանդություններ, որոնք հաջնում են տնտեսական մեծ վնասներ: Հանրապետության պայմաններում այդ հիվանդություններից ավելի տարածված են տարբեր էթիոլոգիայով գաստրոէնտերիտները, հատկապես Դիզենտերիան: Այս հիվանդությունը մեր երկրամասում առաջին անգամ գրանցվել է 1963թ. Ասկերանի շրջանի Դահրավ գյուղի խոզաբուծական ֆերմայում, որը հետագայում լայն տարածում գտավ հանրապետությունում: Հիվանդության շուտ տարածմանը նպաստել են խոզերի տեղաշարժը մեկ տնտեսությունից մյուսը, ինչպես նաև տոհմային աշխատանքի նպատակով ՍՍՀՄ-ի ուրիշ հանրապետություններից խոզանատուղանների ներմուծումը:

Հիվանդությունը նկատվում է տարվա բոլոր եղանակներին, գլխավորապես հիվանդանում են մինչև 6 ամսական մատղաշ խոզերը, որոնց մոտ մահացությունը կարող է կազմել 30-50%: Հասակավոր խոզերի մոտ հիվանդությունը համեմատաբար քիչ է հանդիպում և կարող է ընթանալ առիպիկ ձևով:

Խոզերի դիզենտերիայի բուժման և կանխարգելման նպատակով երկար տարիների ընթացքում նախկին ՍՍՀՄ-ի տարբեր գոտիներում, անասնաբուժական մասնագետների կողմից փորձարկվել են բազմաթիվ դեղամիջոցներ՝ օսարալ, տիլան, ֆուրազոլիդոն, նեոմիցին, բիոմիցին, սինտոմիցին, դիաթեկս, յոդինոլ, ֆուրտին, էտազոլ և ստացել են տարբեր, իրար հակասող արդյունքներ:

Ելնելով վերոհիշյալից, խնդիր ենք դրել Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության պայմաններում փորձարկել տրիխոպոլի և վնդոգիպասֆենի կանխարգելիչ և բուժիչ արդյունավետությունը խոզերի դիզենտերիայի հանդեպ:

Փորձարկումները կատարվել են դիզենտերիայի նկատմամբ անապահով Մարտակերտի և Ասկերանի խոզաբուծական համալիրներում, Բալուջայի խոզաբուծական ֆերմայում, 1986-1990թթ., 3-4 օրականից մինչև 2-2.5 ամսական (մինչև մորից անջատվել) խոճկորների վրա: Փորձարկումների ժամանակ հաշվի են առնվել փորձնական խմբերի խոճկորների հասակը, խնամքի պայմանները, ֆիզիոլոգիական վիճակը:

վնտղիպատաճնը օգտագործվել է գլուկոզայի կամ շաքարի 10%-անոց լուծույթի մեջ պատրաստված 1.5%-ոց կախույթի ձևով: Այն տրվել է ներս, մեկ կգ կենդանի մասսային 1ւլ դրոպյով:

Նշված դեղամիջոցների բուժիչ և կանխարգելիչ արդյունավետությունն ուսումնասիրվել է երկու տարբերակով: Առաջին տարբերակում դեղամիջոցները տրվել են փորձնական խմբերի խոճկորներին շաբաթը 2 անգամ (2 իրար հաջորդող օրեր), իսկ երկրորդ տարբերակում դրանք տրվել են շաբաթը մեկ անգամ (մեկ նշված օր):

Առաջին տարբերակ: Տրիխտալի արդյունավետության ուսումնասիրման նպատակով առանձնացվել է փորձնական խմբում 901, իսկ վնտղիպատաճնինը՝ 1259 խոճկոր: Որպես հսկիչ խումբ առանձնացվել են համապատասխանաբար՝ 100 և 72 խոճկոր:

Երկրորդ տարբերակ: Տրիխտալի արդյունավետության ուսումնասիրման համար առանձնացվել են 415 խոճկոր փորձնական խմբում, իսկ վնտղիպատաճնինինը՝ 231 խոճկոր: Որպես հսկիչ խումբ առանձնացվել են համապատասխանաբար՝ 69 և 20 խոճկոր:

Հսկիչ խմբերի խոճկորները դիզենտերիայի նկատմամբ ոչ մի դեղամիջոց չեն ստացել, կամ այլ մշակման չեն ենթարկվել:

Լուծույթներն օգտագործելուց առաջ լավ թափահարվել են: Փորձնական խմբերի խոճկորները, բացի մեթոդիկայով նախատեսված դեղամիջոցներից, դիզենտերիայի նկատմամբ ուրիշ այլ դեղամիջոց չեն ստացել կամ մշակման չեն ենթարկվել: Բոլոր դեղաքմբում փորձնական և հսկիչ խմբերում ներգրավվել և հաշվարկվել են մեռուների տակ գտնվող խոճկորների ամբողջ զլխաքանակը, ներառյալ նաև վատ աճածները:

Փորձի տակ գտնվող խոճկորների բոլոր խմբերը գտնվել են տնտեսության ամբողջ զլխաքանակի նկատմամբ գոյություն ունեցող կերակրման և խնամքի միևնույն պայմաններում:

խոճկորի դիզենտերիայի հանդեպ տրիխտալի և վնտղիպատաճնի կանխարգելիչ և բուժիչ արդյունավետության ուսումնասիրման արդյունքները.

Դեղամիջոցների անվանումը	Խոճկորների խումբը	Գլխաքանակը	Անկել են				Անջատվել են մորից	
			գասարդենտերիայից և դիզենտերիայից		այլ պատճառներից			
			գլուխ	%	գլուխ	%	գլուխ	%
Առաջին տարբերակ								
Տրիխտալ	փորձն.	901	12	1.4	95	10.5	794	88.1
	հսկիչ	100	19	19.0	10	10.0	71	71.0
վնտղիպատաճն	փորձն.	1259	55	4.3	230	18.3	974	77.4
	հսկիչ	72	13	18.1	6	8.3	53	73.6
Երկրորդ տարբերակ								
Տրիխտալ	փորձն.	415	8	1.9	42	10.1	365	88.0
	հսկիչ	69	12	17.4	7	10.1	50	72.5
վնտղիպատաճն	փորձն.	231	10	4.3	35	15.2	186	80.5
	հսկիչ	20	4	20.0	3	15.0	13	65.0

Առաջին տարբերակ: Այստեղ փորձնական խմբի խոճկորների ընդհանուր պահպանվածությունը, մինչև մորից անջատվելը, կազմել է 88.1, իսկ հսկիչ խմբում այն կազմել է 71.0%:

Այս տարբերակում վնտղիպատաճնն ստացած 1259 խոճկորների 4.3% անկել են գասարդենտերիայից և դիզենտերիայից, իսկ հսկիչ խմբում՝ 18.1%: Տվյալ դեպքում փորձնական խմբի խոճկորների պահպանվածությունը կազմել է 77.4, իսկ հսկիչ խմբում՝ 73.6%:

Հետևապես, առաջին տարբերակում տրիխտալ ստացած խոճկորների ընդհանուր պահպանվածությունը վնտղիպատաճնի նկատմամբ բարձր է եղել 17.1%-ով:

Հաշվի առնելով աշխատանքի մեծածավալ լինելը պրակտիկ անասնաբուժական մասնագետներին և անասնապահների համար, ինչպես նաև նյութական զգալի ծախսերը և ժամանակի կրկնակի վատումը, նպատակ ենք դրել փորձարկումները կատարել երկրորդ տարբերակով, այսինքն նշված դեղամիջոցները խոճկորներին տալ շաբաթը մեկ անգամ (մեկ օր):

Երկրորդ տարբերակ: Ըստ աղյուսակի տվյալների, տրիխտալ ներարկված փորձնական խմբի 415 խոճկորներից 1.9% անկել են գասարդենտերիայից և դիզենտերիայից, իսկ հսկիչ խմբում նույն պատճառներից անկումը կազմել է 17.4%:

Ընդհանուր պահպանվածությունը կազմել է. փորձնական խմբում 88.0, իսկ հսկիչ խմբում՝ 72.5%:

Այս տարբերակում վնասողպատճիմն ստացած 231 խոզկորներին անկել են գատարոնտերիտներից և դիզենտերիայից 4.3%, իսկ հսկիչ խմբում անկումը նույն պատճառներից կազմել է՝ 20.0%: Ընդհանուր պահպանվածությունը կազմել է. փորձնական խմբում 80.5, իսկ հսկիչ խմբում՝ 65.0%:

Երկրորդ տարբերակում տրիխտայոլ ներարկված խոզկորների ընդհանուր պահպանվածությունը 7.5%-ով բարձր է քան վնասողպատճիմն ստացածներինը:

Տնտեսպես, երկու տարբերակներում էլ տրիխտայոլի խոզերի դիզենտերիայի հանդեպ կանխարգելիչ և բուժիչ արդյունավետությունը համարյա հավասարազոր են և 8-10%-ով բարձր է վնասողպատճիմի արդյունավետությունից:

Այսպիսով, նվնդով մեր հետազոտությունների արդյունքներից նրաշխավորում ենք Լեռնային Ղարաբաղի պայմաններում խոզերի դիզենտերիայի հանդեպ բուժիչ և կանխարգելիչ նպատակով օգտագործել տրիխտայոլի 10%-անոց լուծույթ՝ ֆիզիոլոգիական լուծույթի մեջ պատրաստած, շաբաթը մեկ անգամ, մեկ կգ կենդանի զանգվածին 0.1մլ դոզայով, ներմկանային:

Տրիխտայոլի օգտագործման առավելությունը, բացի բարձր բուժիչ և կանխարգելիչ արդյունավետությունից, կայանում է նաև նրանում, որ դեղամիջոցի պահանջվող դոզան լրիվ ներարկվում է կենդանուն համեմատաբար նրան քիչ անհանգստություն պատճառելով:

Դեղամիջոցները ներս (պեր-օրալ) տալու դեպքում ստիպված ենք լինում բռնի ուժ գործադրելու, որի դեպքում այն կարող է ընկնել կենդանու շնչափողը և առաջ բերել բարդություններ՝ շնչափողություն կամ թոքերի բորբոքում:

Դեղամիջոցը կնրի հետ տալու դեպքում դժվարանում է ընդունած դոզայի հսկողությունը, հատկապես բուժման նպատակով տալու դեպքում, երբ հիվանդ կենդանին կամ լրիվ հրաժարվում է կերից, կամ թե չէ այն ընդունում է շատ քիչ քանակությամբ - հետևապես և քիչ դեղամիջոց:

Резюме

Дизентерия свиней наиболее распространенная инфекционная болезнь в Нагорно-Карабахской республике, которая наносит большой экономический ущерб свиноводческим хозяйствам, что обуславливается гильею сосунов и молодняка до 50%, потерей привеса и расходы на лечебно-профилактические мероприятия.

Для лечения дизентерии свиней в различных зонах были испытаны многочисленные лекарственные средства, но получены разноречивые результаты. В условиях Нагорного Карабаха, в невлагополучных по дизентерии свиноводческих хозяйствах на поросятах, начиная с 2-4 дневного до отъемного возраста, испытана лечебно-профилактическая эффективность: Трихопола на 1316 гол., где сохранность составила 88.1%, а из 169 гол. контрольной группы - 71.6%, ветдипасфена на 1490 голов, сохранность составила 77.9%, а из 92 гол. контрольной группы - 71.7%. Лечебно-профилактическая эффективность трихопола на 9.6% выше, чем ветдипасфена. Высокая эффективность внутримышечного применения трихопола позволяет рекомендовать его в производстве.

Գրականություն

1. Ա.Վ. Աբովյան, Խոզերի դիզենտերիայի հանդեպ որոշ հակաբակտերիային միջոցների օգտագործման մասին, Երևան, «Ագրոպրում», 1988, թ. 10:
2. Ա.Վ. Գուրիկով, Վ.Դ. Բուխանով, Վ.Վ. Բոնդիկ - Բիմիդներապեպտիկ միջոցները խոզերի դիզենտերիայի ժամանակ, «Վնտերինարիա», թ. 8, 1985:
3. Ա.Ի. Զավիրյուդա, Ա.Ն. Մարչուկ, Բ.Ն. Բորչևիկ, Խոզերի դիզենտերիա, «Վնտերինարիա», թ. 11, 1983:
4. Ե.Ս. Մամունց, Խոզերի համաճարակաբանական իրավիճակը Լեռնային Ղարաբաղում, Ադրբ. գիտահետազոտական ինստիտուտի աշխատություններ, հատ. 21, 1967:
5. Ա.Ս. Միսայիլչենկո, Խոզերի դիզենտերիայի էթիոլոգիայի և պրոֆիլակտիկայի հարցերը, «Վնտերինարիա», թ. 7, 1974: